

Responsibility for the contents and presentation of findings and recommendations rests with the study team. The views and opinions expressed in the report do not necessarily correspond with those of Norad.

NORAD REPORT 3/2018

Skatt i sårbare stater

Erik Feiring

Skatt i sårbare stater

av Erik Feiring

MAI 2018

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid

Postadresse: Postboks 8034 Dep, NO-0030 OSLO
Besøksadresse: Bygdøy allé 2, Oslo, Norway
Tel: +47 23 98 00 00 / Fax: +47 23 98 00 99
www.norad.no / postmottak@norad.no

Omslagsfoto: Jan Speed
ISBN: 978-827548-969-0
ISSN: 1502-2528

Oppsummering¹

Dette notatet diskuterer hvordan skattesystemer kan styrkes i stater i sårbare situasjoner, med særlig vekt på giverlands rolle.² Ekstremfattigdom vil konsentreres i sårbare stater frem mot 2030. Økonomisk vekst, fred og stabilitet og sterkere institusjoner er avgjørende for å bremse utviklingen. Giverland vil derfor gi sårbare stater spesiell oppmerksomhet og prioritet. Store giverland, inkludert Norge, har forpliktet seg til å øke skatterelatert bistand betydelig fram mot 2020, og de spesielle omstendighetene i sårbare stater gjør det viktig med en gjennomgang av temaet skatt og sårbarhet. Notatet tar utgangspunkt i OECDs (brede) definisjon på sårbarhet, men legger særlig vekt på land med en svært høy grad av sårbarhet.

Sårbare stater har svake institusjoner, lave skatteinntekter og baserer seg på bare noen få skattetyper. Sårbare stater har lavere skatteinntekter som andel av brutto nasjonalprodukt enn ikke-sårbare stater på samme inntektsnivå. Skatt/BNP for gruppen sårbare stater sett under ett har blitt estimert til under 14 prosent i perioden 2004-2014. Skattestrukturen er mindre sammensatt, og tollavgifter utgjør normalt en større andel av inntektene for sårbare stater, mens skatt på varer og tjenester og inntekt utgjør en lavere andel. Svak statsmakt, korrupsjon og svake institusjoner gjør skatteinnkreving vanskelig.

I utformingen av skattesystemet i sårbare stater kan avveiningene mellom ulike hensyn være enda vanskeligere, og annerledes, enn i andre lav- og mellominntektsland. Det er stort behov for økte inntekter for å bidra til gjenoppbygging. Samtidig er det avgjørende å innrette skattesystemet slik at det bidrar til fred og forsoning, og ikke fortsatt konflikt. Få skattebetalere og utbredt omgåelse av reglene for de aller rikeste gir begrensede muligheter for å bruke skattesystemet til omfordeling. Retningslinjer og råd om hvordan drive utviklingssamarbeid i sårbare stater er generelt også gyldige for skatt, med noen justeringer og presiseringer.

Ny teknologi, bedre data og nytenkning peker på noen muligheter for bedre skattesystemer og økte skatteinntekter i sårbare stater. Det største potensialet for å øke skatteinntektene vil for de fleste land ligge i skattepolitikk og ikke skatteadministrasjon. Det er imidlertid ofte et symbiotisk forhold mellom skattepolitikk og skatteadministrasjon i sårbare stater – politisk vilje til reform må understøttes av praktiske løsninger og kan styrkes av ny teknologi. Toll ser ut til å være en underutnyttet inntektskilde for sårbare lavinntektsland. Dette bekreftes av bredt empirisk arbeid, analyser utført av det internasjonale pengefondet (IMF) og bilaterale donorers erfaringer.

Viktige bistandsaktører viser stor interesse for å utvide arbeidet med skatt i sårbare stater. Dette gir rom for felles policy-arbeid på den globale arenaen og operasjonelt samarbeid i felt. For en bilateral giver kan institusjonssamarbeid være mest egnet i moderat sårbare land der giveren har tilstedeværelse. I svært sårbare stater fremstår multilateralt samarbeid som mer aktuelt.

¹ Notatet er basert på forfatterens engasjement i Norad fra september 2017 til mars 2018. Forfatteren ønsker å takke Beate Bull, Hans Inge Corneliussen, Lars Loe, Olav Lundstøl, Håkon Mundal, Lise Stensrud, Marit Marie Strand og Knut Thonstad i Norad for verdifulle faglige innspill, samt eksterne eksperter (se vedlegg 1).

² «Land i sårbare situasjoner» er den mest brukte og mest treffende betegnelsen. Sårbarhet er ikke statisk, det er en variabel med flere dimensjoner. For enkelhets skyld er likevel betegnelsen «sårbare stater» brukt i dette notatet.

Innholdsfortegnelse

Oppsummering.....	1
Rasjonale	3
Avgrensinger og definisjoner.....	4
1. Skattesystemer i sårbare stater i dag	5
2. Hvordan styrke skattesystemer i sårbare stater.....	7
3. Skatt og utviklingssamarbeid.....	10
4. Muligheter for økt innsats	12
Referanser	13
Vedlegg 1. Norges innsats på skatt i sårbare stater i dag	16
Vedlegg 2. Eksterne konsultasjoner	17
Vedlegg 3. Skatt som andel av BNP.....	18

Rasjonale

Gjennom bærekraftmålene har det internasjonale samfunnet satt et mål om å eliminere ekstremfattigdom innen 2030.³ Framskrivninger viser at selv med gunstig økonomisk utvikling kan rundt seks prosent av verdens befolkning – det vil si en halv milliard – være ekstremfattige i 2030. En stor andel av disse vil befinne seg i sårbare stater. FN anslår at en tredjedel av befolkningen i sårbare stater kan være ekstremfattige i 2030.⁴ I absolutte tall kan Nigeria ha over 160 millioner mennesker ekstremfattige i 2030, den Demokratiske Republikken Kongo over 80 millioner og Madagaskar over 20 millioner – alle sårbare stater i Afrika sør for Sahara.⁵ ODI konkluderer med at sårbarhet heller enn inntektsnivå bør være den relevante linsen for utviklingsaktører.⁶

Kostnadene ved å forebygge konflikt er langt mindre enn de samfunnsøkonomiske tapene en konflikt medfører.⁷ Analytisk arbeid av FN og Verdensbanken viser dette. Selv i et pessimistisk scenario er forskjellene betydelige.⁸ Begrensninger i bistandsmidler og konsentrasjon av fattige i sårbare stater skaper et tydelig rasjonale for å innrette bistanden mot å forebygge konflikt, og et naturlig neste steg er å vurdere hvordan skatt og andre bistandsområder kan bidra til dette.⁹

Nasjonal ressursmobilisering er avgjørende for å finansiere bærekraftmålene.¹⁰ Finansieringsgapet som må dekkes av offentlige ressurser har blitt estimert til henholdsvis 27 prosent og 7 prosent av bruttonasjonalproduktet i lav- og lavere mellominntektsland.¹¹ Bistand kan kun dekke en brøkdel av dette, og totale skatteinntekter i Afrika utgjør allerede ti ganger mer enn bistand til kontinentet og tre til fire ganger mer enn summen av bistand, investeringer og bankremisser.¹² En rekke store giverland, inkludert Norge, har gjennom Addis Tax Initiative forpliktet seg til å doble skatterelatert bistand fra 2015 til 2020.¹³ Globalt vil antakelig en betydelig andel av økningen skje i sårbare stater.¹⁴ Norad har derfor bedt om en gjennomgang av temaet skatt og sårbarhet, som ett av flere bidrag til det øvrige arbeidet Norad gjør på skatt.

³ UN (2015b). Loe (2018) gir en god oversikt over hva som skal til for å nå fattigdomsmålet.

⁴ UN (2017)

⁵ Gertz og Kharas (2017)

⁶ Kharas og Rogerson (2017)

⁷ UN-WB (2018)

⁸ Modellering i UN-WB (2018) viser en besparelse på 5 milliarder USD i året i et pessimistisk scenario og så mye som 70 milliarder USD i et optimistisk scenario

⁹ Samtale med Verdensbanken og FN i mars 2018

¹⁰ UN (2015a)

¹¹ Cobham og Klees (2016)

¹² Fjeldstad og Lundstøl (2017)

¹³ UD (2017a), UD (2017b) og innlegg fra utviklingsminister Astrup i Stortinget 8. mars 2018

¹⁴ Den norske Regjeringen har ambisjoner om å «støtte finansforvaltning og institusjoner som forebygger korrupsjon, herunder utvikling av rettferdige skattesystemer og bekjempelse av ulovlig kapitalflukt, i samarbeid med multilaterale og bilaterale aktører» (UD 2017c)

Avgrensinger og definisjoner

Notatet er basert på intervjuer med aktører med erfaring på skatt og tilgrensende temaer i sårbare stater eller regioner, og en begrenset litteraturgjennomgang.¹⁵ Se referanselisten for litteratur som er brukt og vedlegg 2 for eksterne konsultasjoner.

SÅRBARHET

Notatet tar utgangspunkt i OECDs definisjon på sårbarhet.¹⁶ OECDs definisjon legger vekt på en stat eller et samfunns evne til å håndtere risiko innen fem dimensjoner: Politikk, samfunn, økonomi, miljø/klima og sikkerhet. Også Utenriksdepartementets strategiske rammeverk for sårbare stater og Norads veileder for sårbarhet tar utgangspunkt i OECDs definisjon.¹⁷ Analysen har lagt mest vekt på de mest sårbare statene, og særlig sikkerhetsdimensjonen og land i langvarige kriser. Disse landene er også inkludert på andre lister over sårbare stater slik som Verdensbankens, samt rangert som svært sårbare på The Fund for Peace sin Fragile States Index.¹⁸

SKATTETYPEN

Notatet ser bredt på ulike skatter, avgifter og toll. Inntekter fra naturressurser utover skatteinntekter er ikke behandlet i notatet.

¹⁵ Se Fjeldstad, Bøås, Bjørkheim og Kvamme (2018) for en grundig litteraturgjennomgang på temaet.

¹⁶ OECD (2016)

¹⁷ UD (2017c) og Norad (2017)

¹⁸ WB (2017b) og Fund for Peace (2017)

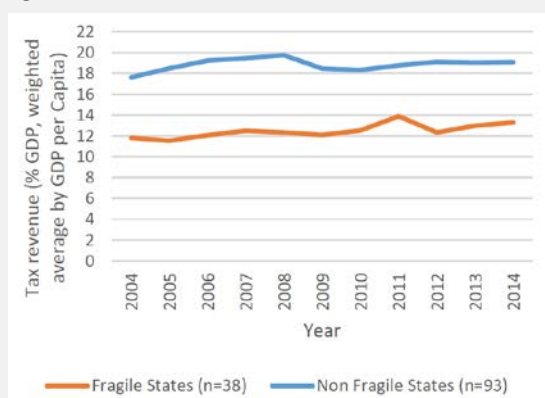
1. Skattesystemer i sårbare stater i dag

NIVÅ PÅ SKATTEINNTEKTER

Sårbare stater har lavere skatteinntekter som andel av brutto nasjonalprodukt (skatt/BNP) enn ikke-sårbare stater på samme inntektsnivå. Skatt/BNP for gruppen sårbare stater sett under ett har blitt estimert til under 14 prosent i perioden 2004-2014. Ikke-sårbare lav- og mellominntektsland hadde i samme periode skatt/BNP på 18-19 prosent (Figur 1a).¹⁹ Hvis vi deler sårbare stater etter inntektsnivå blir bildet enda tydeligere (Figur 1b).²⁰ Det er mye som tyder på at skatt/BNP under 15% ikke er tilstrekkelig for å opprettholde et minimum av velferd.²¹ Flere studier indikerer at det største potensialet for å øke skatteinntektene kan ligge i skattepolitikk og ikke skatteadministrasjon.²²

Figur 1. Skatteinntekter som andel av BNP i sårbare og ikke-sårbare stater

a) Skatteinntekter som andel av BNP, 2004-2014, lav- og lavere mellominntektsland samlet

Kilde: IMF (2017)

b) Skatteinntekter på inntektsgruppe og sårbarhet

Inntektsgruppe	Sårbare stater	Ikke-sårbare stater
Lavinntektsland	12,2% (n=25)	18,1% (n=4)
Lavere mellominntektsland	15,1% (n=22)	18,0% (n=26)

Kilde: Egne beregninger basert på UNU-ICTD Government Revenue Dataset (se vedlegg 3)

Ved utforming av skattepolitikk i sårbare stater er det viktig å ikke fokusere ensidig på økning av skatteinntektene. Noen sårbare stater, som Malawi og Mosambik, samler allerede inn en stor andel av landets absolutte skatteevne.²³ Mulighetene til å øke skatteinntektene kan da være begrensede uten strukturelle endringer i økonomien. Uformell skattlegging er ett av de viktigste trekkene som skiller sårbare stater fra andre lavinntektsland. Svake og korrupte institusjoner og svak sentralmakt gir rom for at skatteinnkrevere og ikke-statlige aktører kan kreve urettmessige betalinger.²⁴ Når skattepolitikk utformes må man ha kunnskap om hvor og hvordan korrupsjon virker, og ta hensyn til at den totale skattebyrden til ulike befolkningsgrupper allerede kan være høy, selv om landet som helhet har lave registrerte skatteinntekter.

¹⁹ IMF (2017a)

²⁰ Egne beregninger basert på ICTD/UNU-WIDER sitt Government Revenue Dataset. Vi har så langt mulig brukt «Total non-resource tax excluding social contributions» for 2015. Se vedlegg 2 for fullstendig oversikt over land og datakilde.

²¹ Lundstøl (2018)

²² Brun et. al. (2016)

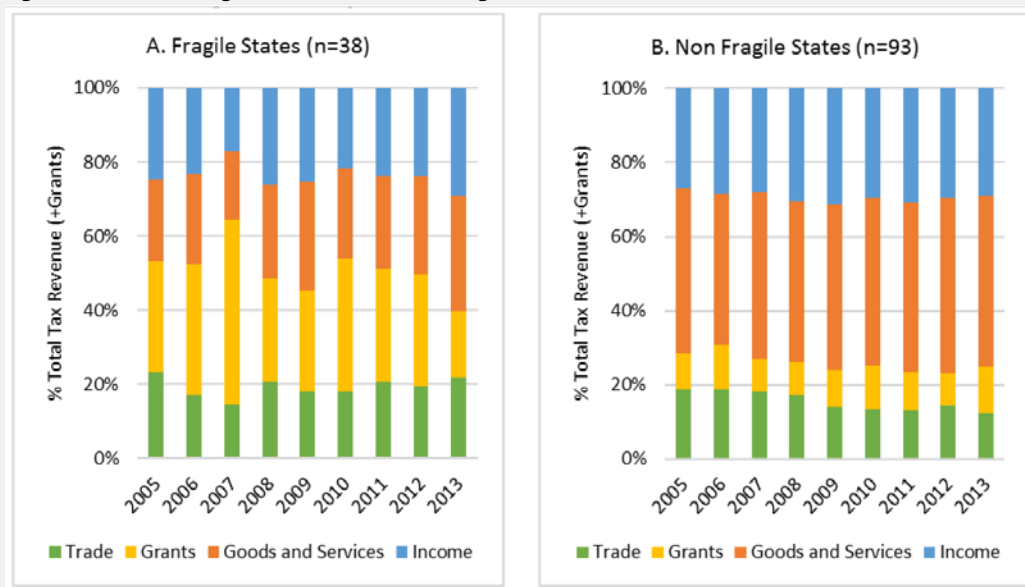
²³ Dette måles gjennom «tax effort», som er et mål på hvor stor andel av den absolutte skatteevnen et land samler inn i dag, gitt struktur i økonomien og styresett. Se Long og Miller (2017) for en diskusjon av mulighetene for økt skattlegging i utviklingsland.

²⁴ Fjeldstad et. al (2018)

SKATTESTRUKTUR

Statens inntekter i sårbare stater er annerledes sammensatt enn for ikke-sårbare stater. Mange sårbare stater har betydelige inntekter fra naturressurser.²⁵ Dette kan fortrenge andre inntekter og gjøre det enda vanskeligere å styrke demokratiet.²⁶ Bistand (grants) og tollavgifter utgjør normalt en større andel av inntektene for sårbare stater, mens skatt på varer og tjenester og inntekt utgjør en lavere andel (Figur 2).²⁷

Figur 2. Sammensetning av inntekter for sårbare og ikke-sårbare stater

Kilde: IMF (2017a)

INSTITUSJONER

Svak statsmakt, korrupsjon og svake institusjoner gjør skatteinnkreving vanskelig. I ekstremt sårbare stater er staten en av flere, ofte rivaliserende, aktører som sørger for sikkerhet, leverer tjenester og krever inn skatter fra befolkningen. I land som Somalia, Afghanistan og Mali kjemper regjeringen på mange fronter samtidig, og statsinstitusjoner er antakeligvis ofte i kriseberedskap. Voldelig konflikt kan være ødeleggende for skattesystemer – det reduserer den økonomiske aktiviteten, kan bidra til krigsøkonomi med mye uformell og ulovlig aktivitet, gjør det vanskelig å finne pålitelige data og statistikk, reduserer kapasiteten i byråkratiet og undergraver rettsvesenet. Dette er alle viktige betingelser for et fungerende skattesystem.²⁸ Selv om uroligheter er konsentrert i kun noen deler av landet og man kan ha lange perioder med en hybridtilstand der det ikke er krig, vil det påvirke statens evne til å utføre sentrale statsfunksjoner.²⁹ Korrupsjon reduserer effektiviteten i skatteinnkrevingen ytterligere. Skatte- og tolladministrasjoner samt politiet er ofte blant de mest korrupte institusjonene. Korrupsjon er med på å svekke tilliten mellom staten og borgere, og til den enkelte institusjon.

²⁵ ibid.

²⁶ Lundstøl (2018); Crivelli og Gupta (2014); og Prichard, Salardi og Segal (2014)

²⁷ IMF (2017a)

²⁸ Fjeldstad et. al 2018 CMI/NUPI

²⁹ UNDP (2008), Ndikumana (2015) og Fjeldstad et. al. (2018)

2. Hvordan styrke skattesystemer i sårbare stater

DILEMMAER

I utformingen av skattesystemet i sårbare stater kan avveiningene mellom ulike hensyn være enda vanskeligere, og annerledes, enn i andre lav- og mellominntektsland. For eksempel vil det være mange konkurrerende behov umiddelbart etter en voldelig konflikt som får implikasjoner for hva som er «riktig» design av skattesystemet. I sårbare stater handler det ofte om å hindre tilbakefall til ustabilitet og krigslignende tilstander, og å unngå å eskalere eksisterende konfliktlinjer. Disse vurderingene går utenfor og forbi de klassiske prinsippene for hva som er et godt skattesystem (se boks 1). Også for en mer stabil, men fortsatt sårbar stat vil svake institusjoner, korrupsjon og redusert politisk eller økonomisk handlingsrom påvirke hvilken type skatterreform som er best egnet i praksis.

Boks 1. Verdensbankens prinsipper for et godt skattesystem

Rettferdig – personer i samme situasjon behandles likt (horisontal likhet) og de som kan betale mer gjør det (vertikal likhet)

Økonomisk effektivt – skaper små forstyrrelser av markeder eller korrigerer markedssvikt

Teknisk effektivt – kostnadene ved å betale eller drive inn skatten er lave

Nøytralt – favoriserer ikke en type skattebetaler

Stabilt – skatteinntektene er lite volatile og vokser med økonomien

Kilde: Junquera-Varela et. al. (2017)

Behovet for økte inntekter kan være viktigere enn andre hensyn på kort sikt. I en statsbyggingsprosess der statens kjernefunksjoner skal styrkes vil det være stort behov for statlige inntekter for å dekke kritiske utgifter til lønn og driftsmidler til statsadministrasjonen, helse, utdanning, infrastruktur og sikkerhet. Men liten kapasitet i myndighetsapparatet, manglende lovverk eller en utfordrende sikkerhetssituasjon kan gi store begrensninger på hvilke typer skatter som er praktisk mulige å samle inn på kort sikt. Det kan da være riktig å fokusere på skatter som er relativt enkle å samle inn – som toll og særavgifter, selv om disse skulle belaste de fattigste mest eller ha andre negative effekter.³⁰ Men selv såkalte «enkle» skatter kan være vanskelige å samle inn for en ekstremt svak stat. Eksempelvis har den føderale somaliske regjeringens forsøk på å innføre en omsetningsavgift på 5% blitt møtt med protester og blokade av havnen og viktige markeder. Hvordan nye skatter innføres er avgjørende for om de lykkes, og det kan være på tide å tenke utenfor boksen og vurdere ukonvensjonelle metoder.³¹

Skattesystemet kan bidra til fred og forsoning – eller fortsatt voldelig konflikt. Umiddelbart etter konflikt er det behov for forsoning. Skattesystemet kan undergrave dette dersom det er designet for å favorisere enkelte grupper. Til og med et skattesystem som på papiret er rettferdig og økonomisk effektivt kan ha en uheldig virkning hvis tidligere stridende grupper jobber i ulike økonomiske sektorer og oppfatter skattesystemet som urettferdig.³² Det kan derfor være riktig å prioritere utjevning av ulikhet gjennom skattesystemet, selv om dette skulle være ressurskrevende for

³⁰ IMF (2017), Junquera-Varela, Verhoeven, Shukla, Haven, Awasthi og Moreno-Dodson (2017)

³¹ Moore (2016) argumenterer for at Somaliland ikke bør følge den vanlige modellen og etablere en monolittisk skatteadministrasjon og enhet for skattepolitikk i finansdepartementet, fordi den sosiale kontrakten mellom myndigheter og innbyggere er så svak. I stedet anbefaler han et «inntektsforum» med nasjonale interessentgrupper som kan gi råd direkte til presidenten og som kanskje på sikt kan skape rom for skatterreform.

³² Van den Boegaard, Prichard, Milicic og Benson (2017)

skatteadministrasjonen og gi lavere økning i skatteinntektene.³³ Men selv med dette formålet kan det være nødvendig å vurdere *hvilken* ulikhet som skal utjevnes – den horisontale ulikheten på tvers av regioner eller etniske grupper, eller den vertikale ulikheten mellom de fattigste og de rikeste. Begge typer ulikhet kan bidra til konflikt og gjøre en skjør fred enda skjørere.³⁴

I sårbare lavinntektsland og lavere mellominntektsland kan det være begrensede muligheter til å bruke skattesystemet til omfordeling.³⁵ Systemet for inntektsbeskatning er ofte mangelfullt og lite effektivt, med svake institusjoner, stor omgåelse og få skattebetalere. Skatter på forbruk – toll, merverdiavgift osv. – rammer fattige i større grad enn rike. Selskapsskatter kan også utgjøre små andeler, eksempelvis utgjorde selskapsskatt 0,4% av statens totale inntekter i Somaliland i 2014. Dette er mindre enn inntektene fra gebyr for å få førerkort. Eksemplet illustrerer maktforhold og interesser, der de rikeste personene og selskapene har stor nok forhandlingsmakt til å nærmest eliminere skatten de skal betale. Når skattesystemet ikke kan brukes til omfordeling må statens utgifter brukes til å utjevne sosiale og økonomiske forskjeller. I sårbare stater er det derfor særlig viktig å se skattesystemet i sammenheng med finanspolitikken for øvrig, inkludert gjennomsliktige og effektive budsjettprosesser og riktig allokering av statens utgifter.³⁶

MULIGHETER FOR ØKTE SKATTEINTEKTER OG BEDRE SKATTESYSTEMER

Etablerte sannheter om hvilke skatter som er mest effektive blir utfordret og nyansert. IMF har tradisjonelt anbefalt lav- og mellominntektsland å skifte fra toll og inntektsskatt (med et unntak for store bedrifter) til skatt på varer og tjenester, gjennom innføring av en bred MVA med høyt innslagspunkt og få fritak.³⁷ Verdensbanken har ikke hatt like klare generelle anbefalinger, men en evaluering av skatteprosjektene til Verdensbanken i perioden 2005-15 konkluderer med at mye av det analytiske grunnlaget for prosjektene antakelig kommer fra IMF.³⁸ En gruppe skatteforskere har tatt i bruk nye data for å teste noen av de analytiske byggesteinene til IMF. Et viktig funn er at inntektsnivå er avgjørende for hvordan skattestrukturen påvirker økonomisk vekst.³⁹ Eksempelvis er et skift fra toll til inntektsskatt vekstfremmende for lavere mellominntektsland, men veksthemmende for lavinntektsland⁴⁰ IMF har begynt å nyansere tilnærmingen sin til skattereform i sårbare stater, og Verdensbanken understreker viktigheten av å skreddersy skatteprosjekter til landkonteksten.⁴¹

Den vanlige måten å modernisere skatte- og tollsystemer har stor risiko for å feile i svært sårbare stater. Vanlige reformprogrammer innebærer forenkling, digitalisering og automatisering, med sentrale servere og IT-systemer som er arbeidskrevende å designe og implementere. Denne formen for modernisering kan være utfordrende, selv i mer stabile lavinntektsland. Samtidig er det i svært sårbare stater at det er mest kritisk å finne løsninger som er enkle å administrere og redusere mulighetene for korrupsjon ved å fjerne kontantbasert betaling og øke gjennomsliktigheten. Det er verdt å utforske om løsninger som mobilteknologi, skylagring, maskinlæring og blokk-kjedeteknologi kan gi nye muligheter for modernisering, selv i kontekster med svært lav kapasitet.⁴² I Nord-Kivu i den

³³ Moore (2008)

³⁴ Boyce (2008)

³⁵ IMF (2017a), Junquera-Varela et. al. (2017) og IEG (2017)

³⁶ IMF (2017a), Mundal (2016) og Gill (2015)

³⁷ IMF (2011)

³⁸ IEG (2017)

³⁹ McNabb (2016) og Prichard (2016)

⁴⁰ Studien skiller ikke på sårbare og ikke-sårbare stater. Men konklusjonene fra studien er i hvert fall delvis gyldige for sårbare lavinntektsland, ettersom 13 av de 15 lavinntektslandene i studien også er sårbare. For sårbare lavere mellominntektsland er det mer usikkert, ettersom kun syv av 16 lavere mellominntektsland i studien er sårbare. Det er foreløpig ikke gjort tilsvarende empirisk arbeid der sårbarhet er isolert.

⁴¹ IMF (2017a), samtaler med nøkkelpersonell i IMF og Verdensbanken desember 2017

⁴² Se for eksempel WU GTPC (2017)

Demokratiske republikken Kongo har mobilbasert beregning og betaling av eiendomsskatter gitt lovende resultater.⁴³

Noen muligheter for bedre skattesystemer og økte skatteinntekter i sårbare stater peker seg ut.⁴⁴

- Toll ser ut til å være en underutnyttet inntektskilde for sårbare lavinntektsland med svake institusjoner. Dette fremheves av IMF i et nylig analytisk arbeid og understøttes av bilaterale donorerers erfaringer fra Haiti, Mali og Kosovo.⁴⁵ Også CMI og NUPI trekker frem dette i sin rapport om skatt og sårbare stater.⁴⁶
- Særagifter, særlig på tobakk og alkohol er relativt enkelt å samle inn, kan korrigere for markedssvikt og ha positive helseeffekter.⁴⁷
- Gruveinntekter kan øke betydelig med relativt sett lite innsats. Norge har erfaringer på dette fra Tanzania og Zambia.
- Korrekt internprising i multinasjonale selskaper er vanskelig å oppnå og kan kreve for mye kapasitet, men har stort potensiale⁴⁸
- Skattefritak for selskaper er mye brukt. Redusert og mer strategisk bruk og mer gjennomsliktige prosesser kan øke skatteinntektene.
- Merverdiavgift kan være en viktig inntektskilde, særlig bedre håndhevelse av et MVA-system som er implementert. Det er mer skepsis nå enn tidligere knyttet til implementering av MVA i land med svake institusjoner, for eksempel er det nå besluttet å utsette implementering av MVA i Afghanistan til 2020.⁴⁹
- Eiendomsskatt trekkes frem av flere som en god inntektskilde – eiendom er synlig og ikke flyttbar, og skatten vil være progressiv. Skatten kan beregnes og innkreves av lokale eller regionale myndigheter.⁵⁰
- Bruttoskatter, slik som skattlegging av bedrifters omsetning heller enn overskudd, kan være enklere å fastsette og samle inn for skatteadministrasjoner med lav kapasitet. Mali innførte nylig en 3% skatt på omsetning for små bedrifter, som en erstatning for nesten 300 ulike skatter, avgifter og gebyrer.⁵¹
- Gebyrer på offentlige tjenester kan gi lokale inntekter, men må innrettes slik at det ikke blir «nuisance taxes» - små avgifter på produksjon eller konsum – eller bestiktelser til lokale myndighetspersoner.⁵²

⁴³ Karlsen og Svellingen (2017)

⁴⁴ I all hovedsak hentet fra Moore & Prichard (2017), supplert med andre kilder som oppgitt. Moore og Prichard kaller disse mulighetene «dangling fruits», men anerkjenner at de ikke nødvendigvis er enkle å realisere og at det kan kreve betydelig politisk og teknisk håndverk for å få det til.

⁴⁵ IMF (2017) og samtale med Global Affairs Canada og USAID i januar 2018

⁴⁶ Fjeldstad et al (2018)

⁴⁷ IMF (2017a) og Junquera-Varela et. al. (2017)

⁴⁸ Basert på EY (2014) har følgende sårbare stater allerede regler for internprising som ev. kan forbedres eller håndheves bedre: Angola, Egypt, Kamerun, Kenya, Malawi, Nigeria, Tanzania, Uganda, Zambia

⁴⁹ Samtale med Verdensbanken i desember 2017 og samtale med U.S. Treasury i januar 2018

⁵⁰ Fjeldstad et. al. (2018). Det er verdt å merke seg at McNabb (2016) fant at et skift fra skatt på inntekt eller konsum til eiendomsskatt hadde negativ effekt på vekst for lavere mellominntektsland.

⁵¹ IMF (2017b)

⁵² Samtale med USAID i januar 2018

3. Skatt og utviklingssamarbeid

Retningslinjer og råd om hvordan drive utviklingssamarbeid i sårbare stater er generelt også gyldige for skatt, med noen særskilte justeringer.⁵³ Relevante prinsipper for utviklingssamarbeid i sårbare stater er OECDs ti prinsipper for internasjonalt engasjement i sårbare situasjoner som ble lansert i 2007, supplert av New Deal-prinsippene fra 2011 og sårbarhetsrammeverket lansert i 2016.⁵⁴ Verdensbankens rapport om styresett og institusjoner fra 2017 og Verdensbankens og FNs nylige rapport om forebygging av konflikt gir ytterligere bidrag til hvordan utviklingsarbeid generelt bør innrettes i sårbare stater.⁵⁵ Erfaringer fra skattesamarbeid i sårbare stater viser noen mulige implikasjoner og eksempler på praktiske anvendelser av OECDs ti prinsipper på skatteområdet (se tabell 1 under).⁵⁶

Tabell 1. Mulige implikasjoner for skatteområdet av OECD/DACs prinsipper for engasjement i sårbare situasjoner

OECD/DAC-prinsipper	Eksempler fra skatteområdet
1. Alltid ta utgangspunkt i <u>konteksten</u>	<ul style="list-style-type: none">• Forlate konvensjoner om hvilke typer skatter som er mest «effektive» og gripe muligheter som er gitt av konteksten, selv om de ikke følger læreboka.⁵⁷• Være klar over at skatt alltid er politisk og aldri bare teknisk, og enda mer i sårbare stater, der maktforhold kan avgjøre hvem som skattlegges og hvor mye, hvem som kontrolleres av skattemyndighetene og hvem som får skattefritak.⁵⁸ Reform må underbygges av maktanalyse eller politisk økonomi-analyse og gjennomføres med politisk dialog.
2. Sikre at aktivitetene <u>ikke gjør skade</u> (do no harm)	<ul style="list-style-type: none">• Bygge inn konfliktsensitivitet og fordelings effekter på ulike grupper i anbefalinger om skattepolitikk.
3. Fokusere på <u>statsbygging</u>	<ul style="list-style-type: none">• Sørge for tydelig kobling mellom statens inntekter og utgifter – økt skatteinngang må føre til bedre tjenester⁵⁹• Fokusere på noen få, enkle skatter som ikke krever omfattende lovgivning og er enkle å samle inn, slik som toll, særavgifter, royalties i utvinningssektoren eller en minimumsskatt på omsetning.• Etablere grunnleggende rutiner for de viktigste skattebetalerne og skattetyperne – registrering av skattebetalere, innlevering av skattemelding og betaling.
4. Prioritere <u>forebygging</u>	<ul style="list-style-type: none">• Ta hensyn til at ulikhet, inkludert <i>opplevd</i> ulikhet, kan være en driver for konflikt, men være klar over at det kan være begrensede muligheter for omfordeling.• Adressere mest kritiske faktorer først – hva er viktigst å forebygge? Konflikt, sammenbrudd av statsstrukturen eller erosjon av skatteinntekter?

⁵³ Norad (2017), Utenriksdepartementet (2017c) og Norad (2016) gir god veiledning for norsk innsats i sårbare stater

⁵⁴ OECD (2007), IDPS (2011) og OECD (2016)

⁵⁵ WB (2017a) og UN-WB (2018)

⁵⁶ Prinsippene er fra OECD (2007), hentet fra Norad (2017), eksemplene for skatteområdet er fra samtaler med bilaterale donorer, litteratur og diskusjoner i øvrige deler av notatet. Tabellen kan sees som et første utkast som det kan være nyttig å diskutere videre i et forum med eksperter både på sårbarhet og skatt, for å få en mer helhetlig og solid felles forståelse av hva som er de praktiske implikasjonene for skatteområdet, særlig i lys av behovet for forebygging av konflikt.

⁵⁷ Et eksempel er USAIDs arbeid med lokale gebyrer i Afghanistan og Liberia

⁵⁸ Long og Miller (2017) og Moore (2015)

⁵⁹ Pritchett og Aiyar (2015) og Slemrod (2016)

OECD/DAC-prinsipper	Eksempler fra skatteområdet
5. Være klar over sammenhengen mellom <u>utvikling-politikk og sikkerhet</u>	<ul style="list-style-type: none"> Vurdere å midlertidig godta en høyere andel sikkerhetsutgifter på budsjettet enn normalt⁶⁰
6. Fremme <u>ikke-diskriminering</u>	<ul style="list-style-type: none"> Se punkt 4 over
7. Samordning med nasjonale og <u>lokale prioriteringer</u>	<ul style="list-style-type: none"> Være varsom med å anta at en Medium Term Revenue Strategy er riktig verktøy for alle utviklingsland – erfaringer med Medium Term Expenditure Framework fra offentlig finansforvaltning er blandede. Vellykket bruk av MTRS vil antakelig kreve sterkt nasjonalt eierskap, bestillerkompetanse i skatteadministrasjonen og en viss forutsigbarhet i den nasjonale økonomiske og politiske konteksten.
8. Etablere fungerende <u>koordineringsmekanismer</u> mellom internasjonale aktører	<ul style="list-style-type: none"> Identifisere donorer og andre aktører som man kan samarbeide med. På skatteområdet er det så mange nødvendige faktorer som må på plass at ingen givere kan yte assistanse på alt samtidig – en kritisk masse av donorer må jobbe koordinert med hver sine komponenter i henhold til en plan som er omforent mellom nasjonale myndigheter og givne (se over om MTRS).⁶¹
9. Rask handling....men fortsett å være engasjert lenge nok (<u>langsiktighet</u>)	<ul style="list-style-type: none"> Et rigid resultatrammeverk er ikke veldig godt egnet for institusjonsbygging – det tar tid, fremskritt er ikke nødvendigvis lineære og det finnes ikke noen klar mal for hvordan man skal gå fram i sårbare stater. En fleksibel plan som tas opp til vurdering med jevne mellomrom, kombinert med å være tilstede på bakken over tid og gripe muligheter som byr seg, kan være det mest effektive.⁶² Være klar over at det kan ta tiår å bygge effektive institusjoner, lovendringer tar tid å gjennomføre og det er svært mange elementer som må være på plass for at skattesystemet skal bli effektivt – registre, statistikk, rettsvesen osv. Noen bilaterale donorer mener det er meningsløst å ha et kortere tidsperspektiv enn 10 år på skattesamarbeid.
10. Unngå at områder blir <u>oversett</u> /faller utenfor	<ul style="list-style-type: none"> Gjennomføre makroanalyser av relevante indikatorer på skatt og skattebistand, der for eksempel svake institusjoner ikke automatisk eliminerer et land fra analysen.

⁶⁰ IMF har gjort dette i Mali, fra samtale med IMF i desember 2017

⁶¹ Samtale med USAID i januar 2018

⁶² Gertz og Kharas (2017)

4. Muligheter for økt innsats

Bilaterale donorer og internasjonale organisasjoner har signalisert planer eller ønsker om å trappe opp innsatsen på skatt i sårbare stater. IMF presenterte i 2017 et policy-notat til styret, supplert av landstudier, som argumenterte for økt satsing på finansforvaltning og skatt i sårbare stater. Evalueringsavdelingen i IMF ferdigstilte i 2018 en evalueringsrapport om IMF's arbeid i sårbare stater, som blant annet anbefaler å endre personal-prosedyrene slik at IMF-eksperter kan arbeide mer i sårbare stater.⁶³ Verdensbanken vil øke innsatsen på skatt i sårbare stater, både gjennom sitt flergiverfond på skatt (Global Tax Program) og gjennom IDA-midler.⁶⁴ Bilaterale utviklingsinstitusjoner i Tyskland, USA, Storbritannia og Canada mener skattebistand i sårbare stater er et interessant område som vil bli prioritert fremover, og ønsker dialog med andre bilaterale donorer om temaet.⁶⁵

Bilaterale giverer kan velge mellom følgende kanaler i skattearbeidet:

1. Bilateralt institusjonssamarbeid
2. Landfond (multi-bi-samarbeid) eller kurvfinansiering gjennom ambassade
3. Multilateralt samarbeid
4. Andre kanaler (sivilsamfunnsorganisasjoner, forskning, næringsliv eller konsulenter), som ikke er diskutert i notatet

Bilateralt institusjonssamarbeid krever en stabil sikkerhetssituasjon og et oversiktlig politisk landskap. Erfaringer fra bilaterale donorer er at tilstedeværelse på bakken over tid er helt avgjørende for at bilateralt institusjonssamarbeid skal fungere i sårbare stater. Denne kanalen er derfor mest aktuell der en bilateral giver har ambassade eller forholdene ligger til rette for en utstasjonert langtidsrådgiver. En ustabil sikkerhetssituasjon kan eliminere muligheten for et fullverdig bilateralt institusjonssamarbeid. Videre er det ofte lettere å oppnå resultater gjennom denne kanalen dersom prosjektet er av mer «teknisk» enn «politisk» natur, da dette passer kompetanseprofilen til eksperter fra statlige institusjoner i giverland bedre. Det kan likevel være mulig å oppnå resultater i sterkt politiserte kontekster, men det stiller ekstra høye krav til forarbeid gjennom politisk økonomi-analyser og en aktiv politisk dialog gjennom ambassaden. Alternativt kan innsatsen begrenses til punktinnsetser som støtter bredere reformprosesser.

Landfond (multi-bi-samarbeid) eller kurvfinansiering kan være en god løsning for å få det beste fra to verdener. Et bilateralt reformprogram kan være en god løsning i moderat sårbare stater. Dette krever solid skattekompetanse på ambassaden og oppfølging fra sentralt hold for å sikre innpassing i den totale skatteporteføljen.

Multilateralt samarbeid kan være fleksibelt og skalerbart. Multilaterale organisasjoner kan ha bedre tilstedeværelse på bakken enn bilaterale og god tilgang på eksperter med nødvendig forståelse av kontekst og maktforhold. De har noen ganger lettere for å operere i land med en utfordrende sikkerhetssituasjon – unntaket er IMF, som har strengere regler enn Verdensbanken og FN.⁶⁶ Og dersom sikkerhetssituasjonen skulle gjøre det umulig å yte assistanse har større flergiverfond en fleksibilitet som bilaterale avtaler ikke har – arbeidet kan skales ned, utsettes eller avsluttes og midlene overføres til et annet land der det er enklere å oppnå resultater.⁶⁷ På den annen side kan multilaterale organisasjoner være mer byråkratiske, og dette kan begrense evnen til å respondere raskt når forholdene på bakken endrer seg.

⁶³ IMF (2017a) og IMF IEO (2018)

⁶⁴ WBG (2016)

⁶⁵ Samtaler med GAC, U.S. Treasury, USAID og DFID, samt e-postutveksling med GIZ i januar 2018

⁶⁶ IMF IEO (2018)

⁶⁷ IMF (2017d)

Referanser

- van den Boogaard, V., Prichard, W., Milicic, N. og Benson, M. (2017) Tax revenue mobilization in conflict-affected developing countries. WIDER Working Paper 2016/155
- Boyce, J. K. (2008) Post-Conflict Recovery: Resource Mobilization and Peacebuilding. Political Economy Research Institute Working Paper 159
- Cobham, A. og Klees, S. J. (2016) Global Taxation: Financing Education and the other Sustainable Development Goals. Background Paper, the Education Commission
- Crivelli, E. og Gupta, S. (2014) Resource Blessing, Revenue Curse? Domestic Revenue Effort in Resource-Rich Countries. IMF Working Paper 14/5
- Enggen, Ø. (2018) Institusjoner for utvikling. Civita-notat nr. 1 2018
- Ernst & Young (2014) Complexities, challenges and opportunities of supply chain management in Africa. Presentasjon til EY Africa Tax Conference September 2014, Hentet fra [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Supply-chain-management/\\$FILE/EY-Supply-chain-management.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Supply-chain-management/$FILE/EY-Supply-chain-management.pdf), 20. mars 2018
- Fjeldstad, O.-H., Bøås, M., Bjørkheim, J. B. og Kvamme, F. M. (2018) Building tax systems in fragile states. Challenges, achievements and policy recommendations. CMI-rapport 2018 (under utgivelse)
- Fjeldstad, O.-H. og Lundstøl, O. (2017) Skatt i Utvikling: Stat, Økonomi og Bistand. Presentasjon på Utviklingspolitisk forum, Utenriksdepartementet, 3. mars 2017
- Gertz, G. og Kharas, H. (2017) Leave No Country Behind. Ending Poverty In the Toughest Places. Brookings Global Economy & Development Working Paper 110
- Gill, S. (2015) Public Financial Management in Fragile States. GSDRC Professional Development Reading Pack No. 18, juli 2015
- Independent Evaluation Group [IEG] (2017) Tax Revenue Mobilization. Lessons from World Bank Group Support for Tax Reform. World Bank IEG Learning Product
- International Dialogue on Peacebuilding and Statebuilding [IDPS] (2011) A New Deal for Engagement in Fragile States
- International Monetary Fund [IMF] (2011) Revenue Mobilization in Developing Countries. IMF Policy Paper, mars 2011
- International Monetary Fund [IMF] (2017a) Building Fiscal Capacity in Fragile States. IMF Policy Paper, juni 2017
- International Monetary Fund [IMF] (2017b) Building Fiscal Capacity in Fragile States – Case Studies. IMF Country Report no. 17/153
- International Monetary Fund [IMF] (2017c) Managing Natural Resource Wealth Trust Fund. FY2017 Annual Report
- International Monetary Fund [IMF] (2017d) Final Progress Report for Tax Policy and Administration Trust Fund. Fiscal Affairs Department
- International Monetary Fund Independent Evaluation Office [IMF IEO] (2018) The IMF and Fragile States

International Tax Compact (2017) ATI Monitoring Report 2015

Junquera-Varela, R. F., Verhoeven, M., Shukla, G. P., Haven, B., Awasthi, R. og Moreno-Dodson, B. (2017) Strengthening Domestic Resource Mobilization: Moving from Theory to Practice in Low- and Middle-Income Countries. World Bank Directions in Development—Public Sector Governance

Karlsen og Svellingen (2017) Electronic Governance (eGov). The Path Away from Corruption and Mismanagement? Presentasjon på Norad-seminar 15. september 2017

Kharas, H. og Rogerson, A. (2017) Global Development Trends and Challenges. Horizon 2025 Revisited. ODI

Loe, L. (2018) Fattigdomsmålet 2030 – hva skal til av vekst, omfordeling og finansiering? Norad-rapport 1/2018

Long, C. og Miller, M. (2017) Taxation and the Sustainable Development Goals. Do good things come to those who tax more? ODI Briefing Note, april 2017

Lundstøl, O. (2018) Tax in Development. Towards a strategic aid approach (under utgivelse)

McNabb, K. (2016) Tax structures and economic growth. New evidence from the Government Revenue Dataset. WIDER Working Paper 2016/148

Moore, M. (2008) Between Coercion and Contract. Competing Narratives on Taxation and Governance. I Braütigam, D., Fjeldstad, O.-H. og Moore, M. (Red.) *Taxation and State Building in Developing Countries: Capacity and Consent*

Moore, M. (2015) Tax and the Governance Dividend. ICTD Working Paper 37

Moore, M. (2016) Tax and the Social Contract in Somaliland (upublisert utkast, 12. oktober 2016)

Moore, M. og Prichard, W. (2017) How can governments of low- income countries collect more tax revenue. Working Paper 70, ICTD- IDS

Mundal, H. (2016) Hvordan forvalter land offentlige inntekter og utgifter – forbedret rammeverk for resultatmåling – PEFA 2016. Diskusjonsnotat, Norad-rapport 3/2016

Ndikumana, L. (2015) The Role of Foreign Aid in Post-Conflict Countries. Centre for Research on Peace and Development (CRPD) Working Paper 30/2015

Norad (2017) Hva er sårbarhet? Utviklingsamarbeid med land i konflikt og sårbare situasjoner

Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2007) Principles for Good International Engagement in Fragile States and Situations

Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2016) States of Fragility 2016. Understanding violence

Prichard, W. (2016) Reassessing Tax and Development Research: A New Dataset, New Findings, and Lessons for Research. I *World Development* Vol. 80, s. 48–60, 2016

Prichard, W., Salardi, P. og Segal, P. (2014) Taxation, Non-Tax Revenue and Democracy: New Evidence Using New Cross-Country Data. ICTD Working Paper 23

Pritchett, L. og Aiyar, Y. (2015) Taxes: Price of civilization or tribute to Leviathan. Working Paper 412

Slemrod, J. (2016) Tax systems in developing countries. Notater til foredrag på ZCED-konferanse i Sveits

United Nations [UN] (2015a) Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development

United Nations [UN] (2015b) Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1

United Nations [UN] (2017) World Economic Situation and Prospects 2017

United Nations Development Program [UNDP] (2008) Crisis Prevention and Recovery Report 2008. Post-Conflict Economic Recovery. Enabling Local Ingenuity

United Nations og World Bank [UN-WB] (2018) Pathways for Peace. Inclusive Approaches to Preventing Violent Conflict

Utenriksdepartementet [UD] (2017a) Felles ansvar for felles fremtid. Meld.St.24 2016-2017

Utenriksdepartementet [UD] (2017b) Veivalg i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Meld.St.36 2016-2017

Utenriksdepartementet [UD] (2017c) Strategisk rammeverk for norsk innsats i sårbare stater og regioner

Utenriksdepartementet [UD] (2017d) Prop. 1 S 2017-2018

World Bank [WB] (2011) World Development Report 2011. Conflict, Security, and Development

World Bank [WB] (2016) IDA 18 Special Theme: Governance and Institutions. IDA Resource Mobilization Department, rapport nr. 106107

World Bank [WB] (2017a) World Development Report 2017. Governance and the Law.

World Bank [WB] (2017b) Harmonized List of Fragile Situations FY18. Hentet fra <http://pubdocs.worldbank.org/en/189701503418416651/FY18FCSLIST-Final-July-2017.pdf>

WU Global Tax Policy Center [WU GTPC] (2017) Blockchain 101 for Governments. A note prepared for The Committee of Experts on International Cooperation in Tax Matters. Fifteenth session, http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2017/10/15STM_Blockchain-101.pdf

Vedlegg 1. Norges innsats på skatt i sårbare stater i dag⁶⁸

Norge har en relativt begrenset innsats på skatt i sårbare stater i dag (se boks 4). I gruppen av de mest sårbare landene har Norge multi-bi landfond med en liten skattekomponent i Somalia, Afghanistan og Sør-Sudan. Av mer stabile sårbare stater har Norge bilaterale samarbeid på skatt med Mosambik, Tanzania og Zambia. Norge støtter IMF's fond for Tax Administration Diagnostic Assessment Tool (TADAT), som har vurdert skatteadministrasjonen i 20 sårbare stater.⁶⁹ Norge støtter også IMF-fondet Managing Natural Resource Wealth (MNRW), som i den pågående programperioden vil gjennomføre skatteprosjekter i tre sårbare stater.⁷⁰

Boks 2: Norges innsats på skatt i sårbare stater, per mars 2018

Type kanal / Tiltak	Land	Tid
Bilateralt samarbeid		
Banco de Mocambique technical cooperation with Norges Bank	Mosambik	2017-19
Tanzania Tax Modernisation Programme	Tanzania	2015-19
ZRA Large Taxpayer Office phase II	Zambia	2016-18
Multi-bi samarbeid (landfond)		
WB Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF)	Afghanistan	2002-20
IMF South Sudan Trust Fund	Sør-Sudan	2014-18
WB Multi Partner Fund	Somalia	2015-17
Multilateralt samarbeid		
IMF Tax Administration Diagnostic Assessment Tool (TADAT)	Se fotnote under	2014-18
IMF Managing Natural Resource Wealth (MNRW)	Se fotnote under	2016-21

Kilder: Utenriksdepartementets tilskuddsportal (<http://udtilskudd.regjeringen.no>); Afghanistan Reconstruction Trust Fund. Administrator's Report on Financial Status, 20. mars 2018 (<http://www.artf.af>); Multi-partner Fund. MPF Progress Report 1st July 2017 – 31st December 2017 (<http://www.somaliampf.net/resources.php>)

⁶⁸ Regjeringen har foreslått 24 partnerland i budsjettproposisjonen for Utenriksdepartementet for 2018 (UD 2017d), hvorav 16 land er ansett som sårbare i dette notatet. De 16 landene er Afghanistan, Etiopia, Haiti, Jordan, Libanon, Liberia, Malawi, Mali, Mosambik, Myanmar, Niger, Nigeria, Palestina, Somalia, Sør-Sudan, Syria, Tanzania og Uganda. Jordan og Libanon er inkludert i Norges gruppe av prioriterte sårbare stater på grunn av den ekstraordinære og asymmetriske flyktningebyrden. De er ikke inkludert i OECDs definisjon og er derfor ikke tatt med her.

⁶⁹ Bangladesh, Burkina Faso, Demokratiske republikken Kongo, Egypt, Elfenbenskysten, Etiopia, Jordan, Kamerun, Kenya, Komorene, Kosovo, Liberia, Madagaskar, Malawi, Mosambik, Rwanda, Sierra Leone, Tanzania, Uganda og Zambia. Forfatterens egen sammenstilling basert på TADATs hjemmeside (<http://www.tadat.org>), International Tax Compact (2017) og korrespondanse med TADAT-sekretariatet.

⁷⁰ Modul 2 - skatteadministrasjon er planlagt gjennomført i Mosambik, Sierra Leone og Kenya. Fra IMF (2017c)

Vedlegg 2. Eksterne konsultasjoner

Organisasjon	Navn
DFID	James Cole, Kayley McMorrow og Laura Wilson
Global Affairs Canada	Tracey Bender og Dominic Bourcier
IMF	Enrique Gelbard
Nederlands utenriksdepartement	Wiebe Anema
OECD	Sara Batmanglich
USAID	Steve Rozner, Sharon Hester og Larry Daum
U.S Treasury	William Remington og Alan Robidoux
Verdensbanken	Raul Felix Junquera-Varela og Sher Shah Khan

Vedlegg 3. Skatt som andel av BNP

Tabell 2. Skatt som andel av BNP, sårbare lavinntektsland

Land	Skatt / BNP	År	Kommentar
Afghanistan	7,2 %	2013	Inkludert naturressursskatter
Burundi	12,6 %	2014	
Burkina Faso	14,2 %	2015	Inkludert naturressursskatter
Central African Republic	9,5 %	2012	
Congo, Dem. Rep.	8,7 %	2011	
Comoros	11,1 %	2015	
Eritrea	13,1 %	2009	
Ethiopia	12,7 %	2015	
Guinea	13,9 %	2015	
Gambia, The	15,9 %	2014	
Guinea-Bissau	10,1 %	2015	
Haiti	13,4 %	2015	
Liberia	18,1 %	2015	
Madagascar	10,4 %	2015	
Mali	12,7 %	2015	
Mozambique	21,7 %	2015	
Malawi	15,2 %	2015	
Niger	11,1 %	2013	
Rwanda	13,7 %	2015	
Sierra Leone	9,0 %	2015	
Somalia	1,3 %	2015	Inkludert naturressursskatter
South Sudan	8,3 %	2015	
Chad	6,3 %	2015	
Tanzania	10,9 %	2015	
Uganda	11,7 %	2015	
Zimbabwe	25,0 %	2015	
Gjennomsnitt	12,2 %		<i>n=26</i>

Tabell 3. Skatt som andel av BNP, ikke-sårbare lavinntektsland

Land	Skatt / BNP	År	Kommentar
Lavinntektsland, ikke-sårbare			
Benin	14,6 %	2014	
Nepal	16,8 %	2015	
Senegal	19,8 %	2015	
Togo	21,4 %	2015	
Gjennomsnitt	18,1 %		<i>n</i> =4

Tabell 4. Skatt som andel av BNP, sårbare lavere mellominntektsland

Land	Skatt / BNP	År	Kommentar
Lavere mellominntektsland, sårbare			Mangler data for Syria og Yemen
Angola	9,1 %	2014	
Bangladesh	7,9 %	2015	
Cote d'Ivoire	14,6 %	2012	
Cameroon	12,8 %	2014	
Congo, Rep.	12,2 %	2014	
Egypt, Arab Rep.	10,5 %	2015	
Guatemala	10,2 %	2015	
Honduras	18,0 %	2015	
Kenya	16,4 %	2015	
Cambodia	14,2 %	2015	
Lao PDR	13,8 %	2015	
Lesotho	46,8 %	2014	
Myanmar	7,5 %	2015	
Mauritania	15,7 %	2015	
Nigeria	4,1 %	2015	Inkludert «social contributions»
Pakistan	10,0 %	2014	
Papua New Guinea	14,8 %	2015	
Sudan	6,2 %	2015	
Solomon Islands	24,9 %	2010	
Swaziland	28,0 %	2015	
Tajikistan	22,4 %	2015	
Zambia	12,3 %	2015	
Gjennomsnitt	15,1 %		<i>n</i> =22

Tabell 5. Skatt som andel av BNP, ikke-sårbare lavere mellominntektsland

Land	Skatt / BNP	År	Kommentar
Lavere mellominntektsland, ikke-sårbare			
Armenia	21,6 %	2015	
Bolivia	23,7 %	2015	
Bhutan	14,6 %	2015	
Cape Verde	19,3 %	2015	
Djibouti	20,1 %	2015	
Micronesia, Fed. Sts.	19,3 %	2014	
Georgia	25,2 %	2015	
Ghana	15,0 %	2012	
Indonesia	10,3 %	2015	
India	16,5 %	2014	Inkludert naturressursskatt og «social contributions»
Jordan	15,4 %	2015	
Kyrgyz Republic	19,7 %	2015	
Kiribati	15,9 %	2015	Inkludert naturressursskatt
Sri Lanka	12,1 %	2015	
Mongolia	17,7 %	2015	Inkludert naturressursskatt
Morocco	21,3 %	2015	
Moldova	21,7 %	2015	
Nicaragua	17,8 %	2015	
Philippines	13,6 %	2015	
El Salvador	15,2 %	2015	
Sao Tome and Principe	14,3 %	2015	
Tunisia	20,7 %	2014	
Ukraine	24,9 %	2015	
Uzbekistan	18,4 %	2012	
Vietnam	16,6 %	2015	
Vanuatu	17,4 %	2014	
Gjennomsnitt	18,0 %		<i>n</i> =26

Kilde: UNU-ICTD Government Revenue Dataset, <https://www.wider.unu.edu/project/government-revenue-dataset>